

DENİZ KAVİMLERİ

Arkeolojik kriterlere göre M.Ö. 2. binin son iki yüzyılında **Demir Devri**'nin başladığı kabul edilmektedir. Bu devirde demirin üretimi ve kullanımı hızlı bir şekilde yaygınlaşmıştır. Bu önemli kültürel gelişim nedenleri tam olarak bilinmemekle birlikte halen bilimsel tartışma konusudur.

(DIA) M.Ö. 2. binin son dörtlüğünde, aşağı yukarı M.Ö. 1200-1050 tarihleri arasında olagelen büyük ve çeşitli göçler Doğu Akdeniz dünyası içinde gerçekleşmişlerdir. Bunlardan bir bölümü **Doğu Akdeniz havzasında**, bir bölümü ise **Balkanlar'da** ve **Anadolu'da** cereyan etmiştir.

Hitit İmparatorluğu, Hitit Anadolu'sunun birçok yerinde benzer nedenlerle yaklaşık aynı dönemde (M.Ö. 13. yüzyıl sonu – M.Ö. 12. yüzyıl başı) sona ermiştir. Başkent Hattuşa'nın tahrip edilmesi M.Ö. 1220 ile 1200 yılları arasına tarihlenmektedir. Hattuşa'da özellikle Büyükkale'deki saray ve tapınaklar gibi büyük anıtsal kamu binaları tahrip edilmiştir.

Söz konusu bu büyük tahribatın ayrıntıları ne yazık ki bilinmemektedir. Bu tahribatta imparatorluğun tüm bölgelerindeki politik ve ekonomik bozulmaların etkin olduğu açıktır. Ekonominin, özellikle tarımsal ekonominin geç dönemde bozulduğu öne çıkmaktadır. İmparatorluğun çekirdek bölgesinde kıtlığın olduğu görülmektedir. Bu kıtlığın nedenlerinin çok karmaşık nedenlere dayandığı tahmin edilmektedir. Bu konuda Mısırlıların Hitit İmparatorluğu'na gıda/tahıl yardımında bulunduğunu bize Mısır kaynakları aktarmaktadır. **Firavun Merenptah** (M.Ö. 1224-1204), iktidarının beşinci yılında “**Hitit Ülkesini yaşamda tutmak için gemilerle tahıl sevk ettiğini**” bildirmektedir.

Hitit çekirdek bölgesinin o zamanlar Kaşkalar'ın baskınına uğradığı ve başkentini ele geçirilmiş olduğu da tahmin edilmektedir. Ayrıca II. ve III. Hattuşili döneminden itibaren ortaya çıkan iç çekişmeler imparatorluğun çökmesinde önemli rol oynamış olmalıdır. Bu konuda ayrılış hareketlerinin Suriye'de başladığı ve Karkamış ve Tarhuntaş krallıklarının kendi bağımsızlıklarını ilan ettikleri görülür.

Daha dar anlamda konu incelendiğinde Hitit İmparatorluğu'nun sonunu getiren nedenlerden biri de Balkanlar'dan Doğu'ya gelen “**Deniz Kavimleri Göçü**” olarak

adlandırılan göç dalgasıdır. Bu durum arkeolojik olarak bu döneme tarihlenen birçok yerleşmedeki yangın katmanları ile ispatlanmıştır. Ancak bu göç dalgasının ne kadar yayıldığı ve aynı olaylarla ilişkili olduğu açık değildir. Hattuşa Büyükkale’de yer alan saray yapısındaki buluntu durumu çok dikkat çekicidir. Şöyle ki yapı içerisindeki çökmüş çatı ve duvar kalıntıları altında çöküş dönemine ait çok normalde saray yaşantısına ait olması gereken az sayıda eser ele geçmiştir. Bu durum sarayın tahribattan önce terk edilmiş ve eşyaların toplanmış olduğuna işaret etmektedir. Bu olaylar hakkında yine Mısır ve Suriye kıyılarında yer alan Ugarit yazılı kaynakları bilgi vermektedir. Hitit çekirdek bölgesindeki durum hakkında Orta Asur Dönemi Kral yıllıkları (özellikle I. Tiglatpilesar (M.Ö. 1115-1093) yıllıkları) bize bilgi vermektedir. Mısır kaynaklarında “**Deniz Kavimleri**”nin Mısır’a kadar ulaştığından bahsedilmektedir. Söz konusu kaynaklarda “Deniz Adaları – Völker von den Inseln des Meeres” terimi daha çok mitolojik olarak kullanılmış olmalıdır ve gerçekte hiçbir coğrafya ile kesin olarak ilişkilendirilememektedir. İlk göç dalgası Firavun Merenptah M.Ö. 1219, muhtemel 1208 yılında Batı’dan gelmişti ve kesinlikle Anadolu halkları da bu dalgaya katılmışlardı. Birinci göç dalgası ile olan ilişkisi tam olarak bilinmeyen ikinci göç dalgası III. Ramses (M.Ö. 1177) döneminde gerçekleşmiştir. Bu göçün hem karadan hem de denizden Mısır’a doğru hareket eden Kuzey’deki kavimlerin göçü olduğu açıktır. Bu göç dalgasında adı geçen kavimlerin kökeni Balkanlara işaret etmekle birlikte ne bir ülke ne de bir istilacı adı anılmaktadır.

(DIA) III. Ramses (M.Ö. 1200-1168) Medinet Habu Tapınağı’nın duvarlarındaki yazıtlarında “**Kuzey Kavimleri**”nin ve “**Deniz Kavimleri**”nin göçlerinden dramatik bir dille söz etmektedir:

"Hatti, Qadi (Kizzuvatna), Kargamış, Arzava, Alasia (Kıbrıs) yakılıp yıkıldılar. Amurru yakınında karargâh kurdular, insanlarını öldürdüler ve bu memleketi yerle bir ettiler. Ateş saçarak Mısır’a doğru geldiler. Müttelikleri olan Philistler, Zikar, Sakalus, Danu ve Vassas ile birlikte ellerini yeryüzünün son bucağındaki memleketlere değin uzattılar. Yüreklere güvenle dolu idi ve ‘planlarımız gerçekleşecektir’ diyorlardı."

Söz konusu “Deniz Kavimleri” nin göçü Firavun tarafından Filistin’de durdurulabilmiştir. Philist adındaki bu deniz kavimlerinden biri Filistin’e yerleştirilmiştir. Ve bu halk ülkeye

ismini vererek Filistin Ülkesi'ni oluşturmuştur. Ugarit'deki yazılı kaynaklar yine bu Deniz Kavimleri'nin istilasından ve Kıbrıs ve Anadolu'nun güney sahillerindeki Hitit güçlerinin mücadelesinden bahsetmektedir. Son Hitit Kralı II. Suppiluliuma dönemine tarihlenen bir Hitit tableti de Kıbrıs için yapılan deniz mücadelesi hakkında bilgi vermektedir.

Anadolu'daki imparatorluğun yıkılışını genel olaylarla ilişkilendirerek zamansal olarak bir sıraya koymak için özellikle Asur Kralı I. Tiglatpileasar'ın (M.Ö. 1115) yönetime geliş yılına ait bilgiler (yıllıklar) önemli yer tutar. Hemen sonrasında Asurluların Muski'lere, bir sonraki yıl ise Kuzey Mezopotamya'daki Kaşki'lere karşı verdikleri mücadeleler cereyan etmiştir. Hititliler güneyde Deniz Kavimlerine karşı savaşırken ve olasılıkla savaşı kaybettiklerinde, Kaşkalar ve diğer saldırgan kavimler Orta Anadolu'nun içlerine akın etmişler ve akınlarını daha Güneydoğuya doğru sürdürmüşlerdir.

Bunların sonucu Orta Anadolu'da çok büyük bir kültür kırılması yaşanmıştır. Niğde, Adana, Malatya ve diğerleri gibi Güney ve Güneydoğu'da birçok yer isimleri halen günümüze kadar yaşamını sürdürebilmişken, benzer bir devamlılık Orta Anadolu'da görülmemektedir. Bu kültür kırılmasının dıştan görülen en önemli işareti yazının ve anıtsal mimarinin ortadan kaybolmasıdır. Benzer bir durum aynı şekilde Yunanistan'da da görülmektedir. Yazı, o zamanki dönemde tamamen ortadan kaybolduğu için araştırmacılar bu dönem "Karanlık Dönem" adını vermişlerdir. Söz konusu Karanlık Dönem yöreden yöreye zamansal olarak farklılıklar göstermektedir. Doğu ve Güneydoğu'da gelenek kısmen devam etmektedir. Herhangi bir sınırlama olmadan bu Mısır ve Asur uygarlığı için de geçerlidir. Batıda ise yazılı belgeler ancak M.Ö. 8. yüzyıldan M.Ö. 6. yüzyıla kadar olan zaman diliminde o zamanki Yunan Edebiyatı ile tekrar kendini gösterir.

Mısır kaynaklarında "deniz ortasında, Pulsata ve Tursa"dan, ayrıca Sarden (Sardunya) ve Sasu gibi yerlerden söz edilmektedir. Son zamanlarda Wolfgang Helck ve G.A. Lehmann'm yeniden ele aldıkları Mısır kaynaklarının anlattıkları göçler ve savaşlar, hiç şüphe yok ki **Myken ve Hitit devletlerinin güçlerini yitirmeleri ile ortaya çıkmıştır.**

(DIA) Akha (Myken) Uygarlığı, Ege Göçleri çerçevesinde Yunanistan'ın kuzeyinden güneye inen Dorlar tarafından M.Ö. 1200/1150 yılları civarında yıkılmıştır. Dorlar bir süre Yunanistan'ın kuzeyindeki Doris bölgesinde oturduktan sonra Peloponnesos (Mora Yarımadası), Girit, Anadolu'nun güneybatı kıyıları ve bu kıyıların

önündeki adalara yerleşmişlerdir. Dorlar da Akhalar gibi Yunanca konuşuyorlardı. Diğer boylardan Ionlar, Attika; Euboia, Ege Adaları ve Anadolu'nun batı kıyılarının orta kesimine; Yunanistan'ın Teselya ve Boiotiya bölgelerinden ilk gelen Aioller ise, Lesbos Tenedos Adaları ve büyük adaların karşısına gelen ve Smyrna'ya kadar olan Anadolu'nun kuzeybatısındaki anakaraya (Çandarlı Körfezi çevresine) yerleşmişler ve bu bölge Aiolis adını almıştır. (DIA) İzmir İli, Bayraklı İlçesi sınırları içerisinde yer alan Bayraklı Höyüğü'nde en eski Myken sonrası, Yunan Mimarisine ait kalıntılar ortaya çıkarılmıştır: Oval biçimli en eski ev kalıntısı M.Ö. 925-900'e tarihlenmektedir. Bu tarihten yaklaşık 200 yıl sonra ise Bayraklı Athena Tapınağı'nın ilk evresi ortaya çıkacaktır. M.Ö. 600 yıllarında ortaya çıkan yaprak dizisi ve çift volütten oluşturulmuş olan Athena Tapınağı'nın başlıkları göstermiş oldukları stil özelliklerinden ve başka yerlerde nadir görülmelerinden dolayı **aiol başlığı** olarak adlandırılmışlardır. Benzer biçimli Aiol başlıkları Bayraklı dışında, Phokaia (Eski Foça), Neandria ve Larisa, Anadolu dışında ise Taşoz adasından görülmektedir. Kendi birliklerini kurmuş olan Aioller, diğer gruplar ve daha sonra da Ionlar tarafından sıkıştırılmışlar ve bölgenin güney kesiminin bir bölümünü kaybetmişlerdir. Aslen bir Aiol şehri olan Smyrna Ionlar tarafından ele geçirilmiş ve böylece 12 şehirden oluşan Aiol birliği 11 kente düşmüştür (Herodotos I. 149).

Herodotos, Aiolis Bölgesi'ndeki 12 aiol kentini aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- 1- Kyme (Aliğa –Nemrut Koyu)
- 2- Larisa (Buruncuk Köyü)
- 3- Neontheikos (Yanık Köy)
- 4- Temnos (Görece-Kayacık Tepesi)
- 5- Killa
- 6- Notion (Ahmetbeyli)
- 7- Aigirossa
- 8- Pitane (Çandarlı)
- 9- Aigaii (Nemrutkale)
- 10- Myrina (Aliğa-Kalabaktepe)
- 11- Gryneion (Yenişakran)
- 12- Smyrna (Bayraklı). Fakat Smyrna daha sonra Ionia'ya dahil olmuştur.

Gryneion'daki Apollon kutsal alanı ve bilicilik merkezi dinsel açıdan en önemli merkezi oluşturmaktaydı. Daha kuzeyde Troas içlerine hatta Hellespontos kıyılarına kadar Aioller yerleşmişlerdir (örneğin İlion). Ancak bu bölge daha dar manada Asyalı aiollere ait

değildi. Daha geç dönem Aiol yerleşim yerleri arasında Manisa Magnesiası ile Menderes Magnesiası (Ortaklar - Tekinköy) sayılmaktadır.

Herodotos'a göre en iyi klimanın olduğu bölgeye Batı Anadolu'nun orta kesimine ve karşısındaki adalara İonlar yerleşmişlerdir ve bölge onların adından dolayı Ionia ismin almıştır. Homeros'un İlyada'sında sadece bir yerde "Iaones helkechitones" (uzun mantolu) olarak geçen deyim olasılıkla Euboia'lılara işaret etmektedir. Bu halk isminin en erken kanıtı, yaklaşık M.Ö. 735 yılına tarihlenen Asur çivi yazılı bir belgesidir. Burada halkın ismi **Yamnaya** olarak geçmektedir. Ancak bu isim, halkın kökeni hakkında bir fikir vermemektedir. Doğu Akdeniz Bölgesi'nde bu halka karşı bir deniz savaşı kazanmış olan II. Sargon gibi III. Tiglatpileasar yıllıklarında Asurlular bu halkı uzak batıdan ve Ege havzasından gelen belki Yunan ve Yunanlı olmayanlarla birlikte çapulcu/haydut insanlar olarak adlandırmışlardır. Bunun nedeni Kilikia ve Pön kıyılarına hatta Kıbrıs'a yapılan korsan saldırılarından dolayı olmalıdır.

(DIA) Anadolu'da yaşayan İonların geliş yeri/kökeni konusunda daha geç Yunan kaynakları kuzey Peloponnesos'a (Mora Yarımadasının kuzeyini) işaret etmektedir. İonlar bu bölgeden Akhalar tarafından sürgün edilmiş olmalıdır. Özellikle Atina kenti, ion koloni kentlerinin anavatanı olduğu konusunda hak iddia etmiştir. Mitolojik anlatıma göre Atina'nın kralı olma konusunda Kodros'un oğulları arasında çıkan mücadelede kaybedenler ve beraberindeki çok sayıdaki yandaşları Atina'yı terk ederek Batı Anadolu'ya göçmüşlerdir. Herodotos'a göre Orta Yunanistan'da oturan birçok halk birbiriyle karışmıştır ancak Atina'dan doğrudan doğruya Orta Batı Anadolu kıyılarına geçen ve azınlığı oluşturan soylu İonlar beraberlerinde eşlerini ve çocuklarını getirmemişler ve Batı Anadolu'da kocalarını öldürdükleri Kariyalı kadınlarla evlenmişlerdir (Herodotos I. 146). Bu cinayetten ötürü Kariyalı kadınlar kendi aralarında bir yeminle güçlendirdikleri bir yasa koymuşlar ve bu yasaı anadan kıza sürdürmüşlerdir. Bu yasa, erkeklerle birlikte yemeğe oturmamak, kocalarının adını anmamaktır; böyle yapmakla babalarının, ilk kocalarının ve oğullarının ölümünü ödetmek istemişlerdir.

Yunanların Anadolu'daki yerli halklarla olan ilk ilişkileri gerçekten de barışçıl olmamış olmalıdır. Karlar dışında Batı Anadolu'nun sahil kesiminde Yunanların Leleg olarak adlandırdığı bir halk topluluğu oturmaktaydı. Ancak Arkeolojik olarak açık bir şekilde Leleg'lere ait kalıntılar tespit edilememektedir. Buna rağmen Ionlar, Lelegler ve Karları kıyı kesiminden iç kesimlere doğru sürmüştür olmalıdır. Karia Bölgesi'nde yer alan ve en güney sınırda, Mykenler tarafından yerleşilmiş ve bazen Karların yönetimine geçen Miletos şehrini kurmuşlardır. Miletos olasılıkla Hitit metinlerinde adı geçen **Millawanda** ile özdeşdir. Böylelikle Ionia'nın güney sınırı Büyük Menderes Irmağı'na değin uzanıyordu. Yine Herodotos (I. 142), 12 ion kentinden bahsetmektedir.

- 1- Miletos (Balat-Akköy)
- 2- Myus (Avşar Köy)
- 3- Priene (Güllübahçe)
- 4- Ephesos (Selçuk)
- 5- Kolophon (Değirmendere)
- 6- Lebedos (Gümüldür)
- 7- Teos (Sığacık)
- 8- Klazomenai (Urla)
- 9- Phokaia (Eski Foça)
- 10- Khios (Sakız Adası)
- 11- Erythrai (İldırı)
- 12- Samos (Sisam Adası). Bu kentlere daha sonra 13. kent olarak Smyrna dahil olmuştur.

Aiol ve İonlar'dan sonra M.Ö. 900 yıllarına doğru göçe başlayan Dorlar, Karların oturduğu Anadolu'nun güneybatı köşesi ile karşısındaki adalarla yerleşmeye başlayınca zaman zaman yerli halkın büyük direnişi ile karşılaşmışlardır. Buna karşı, zamanla Dor Heksapolis'i yani Dor altı kenti adı verilen bir birlik oluşturarak kendilerini güçlendirmeye çalışmışlardır. Bu birlikte 1- Kos (İstanköy) ve Rodos Adası'ndan 2-Lindos, 3- Ialysos, 4- Kamiros; Karia'daki önemli Dor kentlerinden 5- Halikarnassos (Bodrum) ve 6- Knidos (Datça-Reşadiye) yer almıştır. Ancak Halikarnassos kenti bir vatandaşının yarışma ödülü kazandığı üçayağı, kutsal kuralların ön gördüğü şekilde tanrıya adamadığı ve evine götürdüğü için birlikten atılmıştır (Herodotos I. 144). Apollon'a adanmış birlik kutsal alanı **Triopion**, Knidos territoriumu içerisinde bulunmakta idi. Hiç şüphesiz bu yer, tam Kos adasının karşısına gelen ve Kos adasına doğru uzanan Karia yarımadasının ucunda yer almaktaydı. M.Ö. 5. yüzyılda Halikarnassos'da karışık halde Karia ve Yunan halklarını

oturmaktaydı. Bu bölge, burada daha önce yaşayan Karlar'dan dolayı Karia adını taşımakta idi.

KARANLIK ÇAĞ (ya da Göçler Sonrası Evre) M.Ö. 1200 – 750.

Troia Vli'nin ve Hattuşa'nın yıkılmasından sonra Anadolu yeniden 400 yıl boyunca ilkel bir düzeye düşer. **Artık yazı kullanılmamaktadır.** Zengin ve uygar kentlerin yerine yoksul yerleşmelerin gelmiş olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü bugüne değin Orta Anadolu'da kazılan ve araştırılan birçok ören yerinde M.Ö. 1200-750 tarihlerine girebilecek protogeometrik ve geometrik seramikler dışında eserler saptanamamıştır. Hiç şüphe yok ki bu tarihler arasında da yerleşmeler mevcuttu. Ancak nüfus az ve uygarlık düzeyi düşük olduğundan kalıntılar da o oranda önemsizdir. Güneydoğu bölgeleri dışında bütün Anadolu'da M.Ö. 1050-750 tarihlerine ait yerleşmelerine ait kalıntılar ancak Miletos, Eski İzmir (Bayraklı), Bodrum Yarımadası ve Limantepe (Urla) saptamak mümkün olmuştur.

KRONOLOJİ

Submyken Dönemi = M.Ö. 1150-1075 (1050)

Protogeometrik Dönem = M.Ö. 1050-900

Erken Geometrik Dönem = M.Ö. 900-850

Olgun Geometrik Dönem = M.Ö. 850-750

Geç Geometrik Dönem = M.Ö. 750-700

Batı Anadolu kıyılarında dört önemli kent, karanlık çağ içinde geometrik buluntu ve yerleşmeleriyle öne çıkar. Halikarnassos yarımadasının batısında yer alan **Asarlık** ile **Dirmil**, yerleşim yerleri sağlıklı olarak bilinmemesine karşın, zamansal olarak birbirlerini izleyen mezarlıkları oluşturur. Diğer iki kent ise mezarlık alanları ile değil, kültür tabakaları-yerleşmeleriyle ünlü İon kentleri **Miletos** ve **Smyrna-Bayraklı** (Eski İzmir)'dir.

Batı Anadolu'da Geometrik Çağ çömlekçiliği için öncü-lider bölge İonia'dır. 1960'lı yıllarda başlayan İon kentlerindeki araştırma ve kazılar, Geometrik yerleşimlerle birlikte, Geometrik seramiği içeren buluntuları ile bilgilerimizin artmasını sağlamıştır. Miletos, Smyrna ve Kolophon gibi yerleşim yerlerinde daha önceki kazılarda ele geçen geometrik çanak çömlekle kanıtlanan geometrik dönem yaşamına ek olarak, **Ephesos**, **Teos**,

Lebedos, Erythrai ve Klazomenai kazılarında gün ışığına çıkarılan yeni belgeler, Batı Anadolu-İonia kıyılarında M.Ö. 1. bin ile başlayan yeni bir oluşumun varlığını ortaya koyar. İonia geometrik merkezlerine ek olarak, Erythrai yarımadasının doğu kenarında yer alan Mordoğan-Karaburun, Klaros, Pygela (Kuşadası-Kuştur), Melia, Kömüradası (olasılıkla Teichussa), Samos ve Chios Adaları ile Karia Bölgesi kentlerinden Iasos, Asarlık, Dirmil, Çömlekçiköy-Mumcular, Lagina (Bozukbağ), Hydai (Damlıboğaz), Milas yakınlarındaki Sinuri, Genciktepe, Muğla Hydas ile Marmaris Merkez İyilik Kalesi nekropolü ve Kaunos yerleşmeleri, Karia Bölgesi'nin komşu adaları Rhodos'da İalysos, Kamiros ve Lindos gibi eski yerleşmeler ile Kos (İstanköy) gibi merkezlerde bulunan Bronz Çağı ve Geometrik Dönem çanak-çömlekleri, Güneybatı Anadolu ve adalarda yaşayan kavimler hakkında yeni bilgilere ulaşmamızı sağlamaktadırlar.

Bodrum'un kuzeybatısında yer alan **Çömlekçiköy** mezar buluntuları, Miletos'tan sonra Submyken ve ardından Protogeometrik seramik vermesiyle iç Karia Bölgesi'ndeki erken dönem yerleşimini ortaya koyar. Batı Anadolu protogeometrik seramiği olarak tanımlanan stil, Submyken sonrası kıta Yunanistan-Attikalı çömlekçilerin ürettikleri ve Atina dışına ihraç ettikleri öz stilleridir. Bu yeni üretim modeli Batı Anadolu kıyılarına yine Yunanlı kolonistler tarafından getirilmiştir.

Sağlam mezar buluntular dışında Batı Anadolu (Doğu Yunan) yerleşmelerinde kültür tabakalarından gün ışığına çıkarılan protogeometrik seramik, yine Batı Anadolu kıyı kentleri ile karşı adalardan gelmektedir. Bu kentler kuzeyden güneye doğru Lesbos (Midilli), Chios (Sakız), Samos (Sisam) adaları ile Pitane (Çandarlı), Phokaia (Eski Foça), Kyme (Çakmaklı Köyü), Klazomenai (Urla İskelesi), Teos (Sığacık), Erythrai (İldırı) ve yakınındaki Boutheia olasılıkla Mordoğan, Kolophon (Değirmendere), Yılandıburnu-Kuşadası ile İç Ege'de Sardes'dir.

Miletos'da Submyken Dönem yapılarının izine rastlanmamıştır ve Athena Tapınağı alanında **Submyken** seramiği bulunmuş olmasına karşın, kentin mimarlık tarihinin bu dönemde belirgin şekilde bir kesintiye uğradığı bu döneme ait hiçbir mimari kalıntının olmamasıyla açıklanabilir. Burada yapılan en son kazılarda *in situ* Sub-Myken malzemesi ele geçmiştir. Submyken seramiği Anadolu'da çok nadirdir, dolayısıyla birkaç parçanın bile Miletos'da bulunmuş olması oldukça önemlidir.

Miletos'un Geometrik Dönem evleri oldukça düzgün bir şekilde taşta yapılmış köşeli evlerdir. Yine burada Geometrik Dönem'e tarihlenen taştan oval yapılar da saptanmıştır. Bunlardan biri stratigrafik olarak Geç Tunç Çağı savunma duvarının üzerinde, Arkaik Athena Tapınağı'nın ise altında yer almaktadır. Bu sayede Erken Demir Çağı'na ve kesin olarak M.Ö. 9. yüzyıla tarihlenebilmektedir. Bu oval yapılar hafirler tarafından Karia tapınakları olarak değerlendirilmiş olmalarına karşın, Smyrna'da açığa çıkarılan benzerleri gibi konut yapıları olma olasılıkları daha fazladır. Miletos'da Geometrik Dönem mimarlığında gözlenen köşeli ve oval evlerin bir arada bulunması, bu dönemde bölgedeki yerleşimler ve zanaatkâr mahalleleri için tipiktir. Kalabaktepe akropolisi, ilk kez Geometrik Dönem'de iskân edilmiştir. Burada yapılan ilk kazılarda evler saptanmıştır.

Tamamen arkeolojik bir bakış açısı ile yaklaşılacak olursa, İonia kıyılarındaki kentlerin iskan edilmesiyle sonuçlanan İon Göçlerinin, M.Ö.1050-1000 yılları civarında, yani Submyken seramik evresinin sona erdiği ve Protogeometrik seramik evresinin ortaya çıktığı dönemde gerçekleştiği düşünülmektedir. Miletos'da bu iki evrenin de seramiği bulunmaktadır.